

نفت و گاز

فصل ۷

مقدمه

به دلیل اهمیت فعالیت‌های نفت، گاز و پتروشیمی در اقتصاد ایران، اطلاعات آماری مربوط به این فعالیت‌ها در فصل‌های معدن و صنعت منظور نشده و یک فصل مستقل در این سالنامه به آن اختصاص داده شده است. با استخراج نفت و گاز از اولین چاه نفت در مسجد سلیمان، در سال ۱۲۸۷ شمسی (۱۹۰۸ میلادی)، فعالیت صنعت نفت در ایران آغاز شد و آمارهای مربوط به آن نیز از زمان مذکور گردآوری شده است. پس از ملی شدن صنعت نفت در اسفند ۱۳۲۹، شرکت ملی نفت ایران آمارهای وسیع‌تری را منتشر کرده است. در اولین سالنامه آماری کشور، آمارهای مربوط به سال ۱۳۳۴ شمسی (۱۹۵۵ میلادی) درج شده است. پس از تأسیس شرکت ملی گاز ایران در اسفند ۱۳۴۴ و شرکت ملی گاز مایع ایران در سال ۱۳۶۶، این دو شرکت نیز به ترتیب آمارهایی در زمینه گاز طبیعی (L.N.G) و گاز مایع (L.P.G) گردآوری و ارائه کرده‌اند. در سال ۱۳۴۲ با احداث اولین کارخانه کودشیمیایی در کشور، صنایع پتروشیمی تولد یافت و این نقطه آغاز تأسیس سازمانی مستقل برای معرفی صنعتی نو در کشور به شمار می‌رود. از سال ۱۳۴۳ این سازمان نوپا تحت عنوان "شرکت ملی صنایع پتروشیمی" به فعالیت خود ادامه داد. به دلیل وجود منابع اولیه فراوان نفت و گاز و ارزش افزوده بالا و همچنین سایر عوامل، تولید مواد پتروشیمی در ایران مورد توجه و عنایت خاصی قرار گرفته است. در حال حاضر، آمارهای مندرج در این فصل شرکت ملی پخش فرآورده‌های نفتی استان، شرکت گاز استان دریافت می‌شود.

تعاریف مفاهیم

نفت خام: مخلوطی از انواع هیدروکربن‌ها با دامنه تقطیر بسیار گسترده به رنگ قهوه‌ای تا سیاه به همراه مواد غیر نفتی مانند گوگرد، آب، نمک، فلزات سنگین و غیره که در اعماق زمین یا دریا به حالت مایع یافت می‌شود.

نفت سفید: مخلوطی از هیدروکربن‌های نفتی در محدوده تقطیر ۱۵۰ تا ۲۷۵ درجه سانتی‌گراد که در حالت طبیعی بی‌رنگ بوده و عمدتاً زنجیره‌های هیدروکربنی را شامل می‌شود این فرآورده عمدتاً به عنوان سوخت در لوازم نفت سوز خانگی به کار می‌رود.

نفت کوره: برش‌های سنگین حاصل از پالایش نفت خام که به حالت مایع بوده و از ارزش حرارتی بالایی برخوردار است. نفت کوره با توجه به دامنه تقطیر و گرانشی، طبقه‌بندی شده و به طور کلی کاربرد اصلی آن تولید حرارت (در کوره‌ها و...) یا تولید توان (در کشتی‌ها) می‌باشد.

نفت گاز: از فراورده‌های میان تقطیر پالایشگاه می‌باشد که دامنه تقطیر آن محدوده ۱۵۰ تا ۳۸۵ درجه سانتی‌گراد را در بر گرفته و رنگ طبیعی آن زرد کهربایی است. این فراورده در سیستم‌های حرارتی و مشعل‌ها به عنوان مولد حرارت و در موتورهای احتراق داخلی جهت تولید توان مورد استفاده قرار می‌گیرد.

بنزین موتور: مخلوطی از هیدروکربن‌های نفتی سبک مایع عمدتاً در محدوده ۵ تا ۱۲ کربن و دامنه تقطیر ۳۸ تا ۲۰۵ درجه سانتی‌گراد می‌باشد. و بر سه نوع است: بنزین سوپر، بنزین معمولی و بنزین بدون سرب. **سوخت جت:** به‌عنوان سوخت موتورهای جت جنگی و مسافری به کار می‌رود که برحسب میزان امتزاج نفت سفید مرغوب با سایر فراورده‌های نفتی سبک (نفتا)، به صورت انواع مختلف تولید می‌شود و با اضافه کردن مواد افزودنی به منظور کاهش خوردگی و نقطه انجماد و ... تکمیل می‌گردد و در استانداردهای بین‌المللی به نام‌های JP۴ و ATK معروف است.

گاز غنی (طبیعی): گاز خروجی از میدان‌های نفتی و یا کلاهک‌های گازی و یا میدان‌های مستقل گازی است.

گاز سبک: گاز غنی (طبیعی) پس از طی مراحل جداسازی و پالایش، به گاز سبک تبدیل می‌شود. منظور از جداسازی، جداکردن مایعات و میعانات گازی از گاز غنی است.

گاز مایع: گاز مایع مخلوطی است از پروپان و بوتان نرمال که در اثر شرایط محیط و مصرف، نسبت حجمی این دو ماده در مخلوط تغییر می‌یابد و در تحت فشاری حدود ۱۰۰ تا ۱۱۰ پوند بر اینچ مربع، به صورت مایع در می‌آید.

تزریق گاز: عملیاتی است که در جهت افزایش و یا نگهداری فشار به منظور حفظ یا افزایش سطح تولید انجام می‌گیرد.

مشترک گاز: شخص حقیقی یا حقوقی است که می‌تواند از شبکه توزیع، گاز طبیعی دریافت نماید.

مصرف‌کننده گاز: به مشترکانی اطلاق می‌شود که جریان گاز آن‌ها پس از طی مراحل اشتراک‌پذیری، راه‌اندازی شده باشد.

انشعاب گاز: به خطوطی که برای ارسال گاز از خطوط انتقال، خطوط تغذیه و شبکه تا ایستگاه اختصاصی مشترک نصب می‌شود، انشعاب گاز اطلاق می‌گردد.

سوخت: سوخت شامل: پروپان، بوتان، پنتان پلاس، پنتان، بنزین پیرولیز، رافینیت C۴، رافینیت C۶، C.F.O و MTBE

گزیده اطلاعات

در سال ۱۳۹۹ مصرف انواع فرآورده‌های نفتی استان ۸۰۲۵۰۴۱۸۸ مترمکعب بوده است که نسبت به سال ۱۳۹۸، بیش از ۱/۱ درصد افزایش داشته است. در سال ۱۴۰۰ تعداد ۵۰ جایگاه فروش مواد سوختی در استان وجود داشته است. مقدار گاز مصرفی در سال ۱۴۰۰، ۳۰۱۶،۱ میلیون مترمکعب می‌باشد.

۷-۱- مصرف انواع فرآورده های نفتی

شهرستان	گاز مایع (تن) ^(۱)	سوخت های هواپیما مترمکعب) ^۲	بنزین (مترمکعب)	نفت سفید(مترمکعب)
.....۱۳۹۰	۱۳۱۰۷	۵۵۷۰۰۰	۱۵۵۰۷۰	۱۱۹۹۰۴
.....۱۳۹۵	۲۲۴۰۷	۸۲۷	۱۸۶۵۶۵	۶۵۴۱۴
.....۱۳۹۶	۲۵۴۰۵	۱۱۴۱	۲۰۱۲۶۶	۵۵۴۷۸
.....۱۳۹۷	۲۶۹۱۷	۷۶۷	۲۲۲۱۳۴	۳۵۱۲۱
.....۱۳۹۸	۲۴۰۶۲	۶۹۳	۲۲۷۳۴۹	۱۹۹۵۳
.....۱۳۹۹	۱۹۸۸۷	۴۷۶	۱۸۶۶۶۰,۵	۱۰۳۶۲,۹
.....۱۴۰۰
.....اسفراین
.....بجنورد
.....جاجرم
.....راز و جرجان
.....شیروان
.....فاروج
.....گرمه
.....مانه و سملقان

۷-۱- مصرف انواع فرآورده های نفتی (دنباله)

شهرستان	نفت گاز (مترمکعب)	نفت کوره (مترمکعب)	روغن های موتور و صنعتی (مترمکعب)	قییر (تن) ^(۳)	سایر فرآورده ها
.....۱۳۹۰	۲۰۰۶۰۴	۶۷۰۷
.....۱۳۹۵	۳۰۶۹۴۵	۵۹۳۲	-	-	-
.....۱۳۹۶	۳۵۷۷۶۹	۷۵۳	-	-	-
.....۱۳۹۷	۳۳۴۶۱۲	۴۸۰	-	-	-
.....۱۳۹۸	۴۹۴۱۱۳	۲۷۱۰۱	-	-	-
.....۱۳۹۹	۵۵۶۳۹۹,۴	۲۸۷۱۹,۰۸	-	-	-
.....۱۴۰۰	-
.....اسفراین	-
.....بجنورد	-
.....جاجرم	-
.....راز و جرگلان	-
.....شیروان	-
.....فاروج	-
.....گرمه	-
.....مانه و سملقان	-

مأخذ- شرکت ملی پخش فرآورده های نفتی استان

۷-۲- جایگاه های فروش مواد سوختی

تعداد جایگاه			سال و شهرستان
خصوصی	دولتی	جمع	
۳۷	۲	۳۹۱۳۹۰
۴۵	۰	۴۵۱۳۹۵
۴۷	۰	۴۷۱۳۹۶
۴۶	۰	۴۶۱۳۹۷
۴۸	۰	۴۸۱۳۹۸
۵۰	۰	۵۰۱۳۹۹
۰۰۰	۰۰۰	۵۰۱۴۰۰ ^(۱)
۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰اسفرای.ن
۰۰۰	۰۰۰	۴۰بجنورد
۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰جاجرم
۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰راز و جرگلان
۰۰۰	۰۰۰	۱۰شیروان
۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰فاروج
۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰گرمه
۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰مانه و سملقان

۷-۲- جایگاه های فروش مواد سوختی (دنباله)

جایگاههای سوختگیری گاز فشرده طبیعی (CNG)	تعداد شعب فروش نفت	تعداد پمپ				سال و شهرستان
		نفت سفید	نفت گاز	بنزین	بنزین سوپر	
۲۴	۳۲۲	۲۹۴	۲	۱۱۳	۲۰۸۱۳۹۰
۳۲	۱۷۵	۱۷۵	۸۴	۱۵۴	۱۴۱۳۹۵
۳۳	۱۴۹	۱۴۹	۸۴	۱۶۳	۱۹۱۳۹۶
۳۳	۱۴۰	۱۴۰	۸۴	۱۶۳	۱۹۱۳۹۷
۲۹	۷۵	۷۵	۹۱	۱۶۴	۱۹۱۳۹۸
۳۰	۷۵	۷۵	۹۳	۱۶۶	۲۰۱۳۹۹
۳۲	...	۵۶	...	۱۳۷	۳۰۰۱۴۰۰
...	...	۱۰	...	۹۱	۱۲اسفراین
...	...	۴۰	...	۳۴	۲۱۴بجنورد
...جاجرم
...راز و جرگلان
...	...	۶	...	۱۲	۷۴شیروان
...فاروج
...گرمه
...مانه و سملقان

واحد ظرفیت مخازن مواد سوختی تا سال ۱۳۹۲ لیتر بوده است ولی از سال ۱۳۹۳ به مترمکعب تغییر یافته است .
 مأخذ- شرکت ملی پخش فرآورده های نفتی استان

۷-۳- تعداد انشعاب گاز موجود، مصرف کنندگان به تفکیک نوع و میزان مصرف گاز طبیعی در پایان سال

تعداد انشعاب (فقره)			تعداد روستاهای گاز رسانی شده	تعداد شهرهای گازرسانی سده	سال و شهرستان
صنعتی	خانگی، تجاری	جمع			
۰	۵۶۵۹	۵۶۵۹	۲۰	۱۱۳۸۵
۴۲	۹۱۴۹	۹۱۹۱	۵۲	۰۱۳۹۰
۲۰	۱۱۶۰۸	۱۱۶۲۸	۱۲۲	۱۱۳۹۵
۱۹	۱۰۵۷۰	۱۰۵۸۹	۱۱۲	۰۱۳۹۶
۹	۱۰۴۲۲	۱۰۴۳۱	۶۷	۰۱۳۹۷
۵۸	۵۷۲۰	۵۷۷۸	۶	۰۱۳۹۸
۳۵	۳۸۱۷	۳۸۵۲	۷	۰۱۳۹۹
۲۶	۳۷۷۷	۳۸۰۳	۴	۰۱۴۰۰
۱۰	۶۰۳	۶۱۳	۰	۰اسفراین
۴	۱۰۰۱	۱۰۰۵	۱	۰بجنورد
۲	۲۵۱	۲۵۳	۰	۰جاجرم
۵	۵۲۴	۵۲۹	۱	۰راز و جرجان
۳	۶۱۶	۶۱۹	۰	۰شیروان
۰	۲۱۲	۲۱۲	۰	۰فروج
۱	۱۷۰	۱۷۱	۰	۰گرمه
۱	۴۰۰	۴۰۱	۲	۰مانه و سملقان

۳-۷- تعداد انشعاب گاز موجود، مصرف کنندگان به تفکیک نوع و میزان مصرف گاز طبیعی در پایان سال (دنباله)

مصرف گاز طبیعی (میلیون مترمکعب)	مصرف کنندگان (مشترک)				سال و شهرستان
	صنعتی	تجاری- عمومی	خانگی	جمع	
۱۲۹۱۱۱۵	۰	۵۸۹	۶۴۹۳	۷۰۸۲۱۳۸۵
۲۲۰۹۴۲۶/۵۳	۴۲	۱۴۵۶	۱۶۴۰۷	۱۷۹۰۵۱۳۹۰
۲۴۷۰	۴۰	۱۵۴۶	۱۷۵۶۱	۱۹۱۴۷۱۳۹۵
۲۶۵۶	۴۱	۱۵۷۰	۱۶۵۰۰	۱۸۱۱۱۱۳۹۶
۲۷۸۹	۶۴	۱۸۴۱	۲۰۴۵۷	۲۲۳۹۲۱۳۹۷
۲۶۹۶,۱۴۹	۵۸	۱۵۴۰	۱۳۹۶۰	۱۵۵۵۸۱۳۹۸
۲۶۵۸	۳۹	۱۳۷۷	۱۲۰۱۴	۱۳۴۳۰۱۳۹۹
۳۰۱۶,۱	۲۶	۱۴۹۲	۹۹۱۲	۱۱۴۳۰۱۴۰۰
۲۳۷,۱	۱۰	۱۳۷	۱۳۵۱	۱۴۹۸اسفراین
۹۹۳,۴	۴	۵۸۰	۳۸۸۷	۴۴۷۱بجنورد
۱۹۲,۱	۲	۵۲	۳۴۹	۴۰۳جاجرم
۴۳,۴	۵	۱۵۰	۹۹۵	۱۱۵۰راز و جرجان
۱۳۵۰	۳	۲۸۷	۱۷۳۰	۲۰۲۰شیروان
۵۸,۱	۰	۶۲	۵۳۵	۵۹۷فاروج
۳۹,۸	۱	۵۸	۲۵۳	۳۱۲گرمه
۱۰۲,۲	۱	۱۶۶	۸۱۲	۹۷۹مانه و سملقان

- مصرف گاز طبیعی از سال ماقبل ۱۳۹۵ به هزار متر مکعب می باشد.

مأخذ- شرکت گاز استان